

Resource: Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

Aquifer Open Study Notes (Book Intros)

This work is an adaptation of Tyndale Open Study Notes © 2023 Tyndale House Publishers, licensed under the CC BY-SA 4.0 license. The adaptation, Aquifer Open Study Notes, was created by Mission Mutual and is also licensed under CC BY-SA 4.0.

This resource has been adapted into multiple languages, including English, Tok Pisin, Arabic (عَرَبِيٌّ), French (Français), Hindi (हिन्दी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文).

Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

MAL

Malaki

Malaki alikuwa na huduma yenyeye sura nyingi. Kama mchungaji mwenye huruma, Malaki alionyesha upendo wa Mungu kwa watu waliovunjika moyo. Kama mwanatheolojia mwenye busara, aliwaelekeza watu wa Yuda katika mafundisho ya msingi yaliyosisitiza asili ya Mungu. Kama nabii mwenye ukali, Malaki aliwakemea makuhani wafisadi na kuwaonya kuhusu hukumu ya Mungu. Kama mshauri wa kiroho, aliwaita watu wake kwa ibada ya dhati zaidi na kuwapa changamoto kuishi kwa viwango vya kimaadili vya agano la Mungu. Malaki anawasilisha ujumbe rahisi lakini muhimu wa Mungu kwa Israeli: "Nimewapenda daima" ([1:2](#)).

Mpangilio

Malaki aliwaandikia Wayahudi katika jimbo la Kiajemi la Yudea, pengine wakati wa utawala wa Mfalme Dario I wa Uajemi (521–486 Kabla ya Krsito (KK). Wayahudi waliokuwa uhamishoni waliporudi kutoka Babuloni walihamia tena Yuda, wakijiunga na wengine ambaao hawakuhamishwa.

Wakati Malaki alipohubiri, hekalu lilikuwa limejengwa upya, lakini lilikuwa hafifu ikilinganishwa na hekalu la Solomoni. Makuhani na Walawi walikuwa viongozi wenye nguvu wa Yuda, lakini ibada katika hekalu ilikuwa katika hali mbaya. Makuhani wasiojali waliongoza watu kwenye dhambi, badala ya kuwaondoa. Waabudu walitoa wanyama duni kama dhabihu na walipuuza mahitaji ya Mungu ya zaka na sadaka. Matumaini yaliyoinuliwa na Hagai na Zekaria kwa ajili ya ufufuo wa nasaba ya Daudi kupitia Zerubabeli yalioneckana kutoweka.

Malaki alikabiliana na watu waliokuwa na sinismo ya kidini, wasiwasni wa kisiasa, na kuvunjika moyo kiroho. Walitarajia ustawi ([Hag 2:7, 18–19](#)), mfalme kutoka ukoo wa Daudi ([Ezek 34:13, 23–24](#)), na agano jipya kupitia Yeremia ([Jer 31:23, 31–34](#)), lakini hawakuona mambo haya yakitimia.

Katika mawazo ya wengi, Mungu alikuwa amewaangusha watu wake.

Muhtasari

Malaki anatoa teolojia fupi ya Mungu inayolenga kusahihisha mawazo potofu ya watu wa Yuda kuhusu uhusiano wao wa agano na Bwana. Malaki anaanza kwa kueleza hoja yake—kwamba Mungu anawapenda Israeli ([1:2](#))—katika ujumbe wake wa kwanzza ([1:2–5](#)). Nabii kisha anajadili hoja hii na wasikilizaji wake katika jumbe tano zinazofuata. Ujumbe wa pili ([1:6–2:9](#)), unaolenga hasa makuhani na Walawi wanaohudumu katika hekalu la Pili, unathibitisha kwamba Mungu ni Bwana na Baba wa Israeli wote na anastahili ibada ya kweli. Ujumbe wa tatu ([2:10–16](#)) unapanua athari za upendo wa Mungu kwa mahusiano ya kibinadamu, hasa ndoa. Ujumbe wa nne ([2:17–3:5](#)) unaangazia haki ya Mungu, unatoa wito wa uaminifu katika maneno na biashara, na unahimiza kujali jamii kwa dhati. Ujumbe wa tano ([3:6–12](#)) unasisitiza uaminifu wa Mungu kwa neno lake na unatoa wito kwa Israeli kuwa waaminifu sawa katika ibada, hasa katika utoaji wa zaka na sadaka. Ujumbe wa mwisho ([3:13–4:3](#)) unarudia tamaa ya Mungu kwa Israeli kuwa waaminifu na kweli katika ibada, kwa kuzingatia kuja kwa Siku ya Bwana.

Moyo wa kichungaji wa Malaki unaonekana katika mahubiri yake: Anaanza na kumaliza kwa ujumbe wa kutia moyo ([1:2; 4:2](#)).

Uandishi

Kitabu cha Malaki hakizungumzii kuhusu mwandishi wake, lakini inadhaniwa kwamba nabii Malaki aliandika mahubiri yake mwenyewe kutokana na kauli katika [1:1](#) ("ujumbe ambaao Bwana alitoa . . . kupitia nabii Malaki"). Hatuna taarifa yoyote kuhusu Malaki nje ya kitabu hiki; hata hivyo, taarifa pekee ya wasifu iliyotolewa ni kwamba alikuwa nabii ([1:1](#)).

Tarehe

Tofauti na vitabu vingine vingi nya kinabii, Malaki haina formula ya tarehe inayounganisha ujumbe wa nabii na utawala wa mfalme yejote maalum (mfano, [Sef 1:1](#); [Hag 1:1](#); [Zek 1:1](#)). Lughya ya Malaki inafanana na ile ya Hagai na Zekaria, na inaonekana kwamba Malaki alikuwa nabii wa wakati huo huo, kidogo baadaye kuliko hawa manabii wawili. Inawezekana (ingawa si hakika) kwamba vita kati ya Waajemi na Wagiriki huko Marathon (takriban 490 KK) vilichochea ujumbe wa Malaki—nabii anaweza kuwa alitafsiri mapambano makubwa kati ya Mashariki na Magharibi kama utimilifu wa sehemu wa utabiri wa Hagai kwamba Mungu alikuwa karibu “kutikisa mbingu na dunia” na “kupindua viti nya enzi nya kifalme” ([Hag 2:21-22](#)). Pia inawezekana kwamba kitabu cha Malaki kliandika baadaye katika miaka ya 400 KK.

Aina ya Kimaandishi

Aina ya kimaandishii ya unabii wa Malaki inafanana na taratibu za kisheria (au hotuba za kesi) na mabishano. Mabishano huweka mzungumzaji dhidi ya hadhira yake katika mazungumzo ya kupingana. Katika Malaki, mabishano kwa kawaida yanaonyesha (1) madai ya ukweli yaliyotangazwa na nabii, (2) majibu ya hadhira yaliyowekwa kama swalii, (3) jibu la nabii kwa majibu ya hadhira kwa kurudia hoja yake ya awali, na (4) uwasilishaji wa ushahidi wa ziada wa kuunga mkono. Matokeo yanayotakiwa katika kesi ya agano na katika mabishano ni kumwacha mpinzani bila maneno kwa kuondoa misingi yote ya hoja. Muundo huu wa maswali na hoja ya kisauti ulisababisha njia ya mazungumzo ya ufanuzi ya pekee kwa shule za baadaye za kirabbi za Uyahudi (tazama pia njia ya kufundisha ya Yesu katika [Mathayo 5:21-22, 27-28](#): “Mmesikia. . . Lakini nasema, . . .”).

Maana na Ujumbe

Malaki anajitahidi kuhamasisha watu kufuata mpango wa Mungu. Mahubiri ya Malaki yanajikita sana kwenye agano lililoweka uhusiano kati ya Mungu na Israeli, pamoja na wajibu na majukumu yao.

Ujumbe tatu za Malaki zinahusu mahusiano bora. Dhana ya nabii ni kwamba maarifa sahihi ni muhimu kwa kudumisha mahusiano mazuri. Anazungumzia mahusiano bora katika ndoa kwa kulaani talaka na kuhimiza uaminifu wa ndoa. Pia anazungumzia mahusiano bora katika jamii kwa

ujumla kwa kusisitiza uaminifu na uadilifu kwa kuzingatia tabia ya Mungu.

Malaki anawataka watu wa Mungu warejee kwenye ufahamu sahihi wa Mungu kama Baba wa Israeli, Bwana, na Mungu wa agano. Anawahimiza kurudi kwenye ibada sahihi kwa kushiriki kwa uaminifu katika dhabihu za hekalu. Pia, Malaki anasisitiza umuhimu wa kutoa kwa ukamilifu kwa Mungu, ambaye ni mwenye neema na mkarimu katika majibu yake kwa wale waaminifu.